

Statistika i suvremena arhivska teorija i praksa

Miroslav Novak

Uvod

U posljednjih nekoliko godina Međunarodna organizacija za normizaciju ISO (International Organization for Standardization) izradila je i usvojila standarde i tehničke preporuke za definiranje pokazatelja i izradu statističkih izvješća u području knjižnične, muzejske i arhivske djelatnosti.

Za područje knjižnične djelatnosti treba spomenuti sljedeće norme za izradu statističkih izvješća i povezanih pokazatelja:

- ♦ ISO2789:2022 Information and documentation – International library statistics,
- ♦ ISO11620:2014 Information and documentation – Library performance indicators,
- ♦ ISO16439:2014 Information and documentation – Methods and procedures for assessing the impact of libraries,
- ♦ ISO/TR28118:2009 Information and documentation – Performance indicators for national libraries,
- ♦ ISO2146:2010 Information and documentation – Registry services for libraries and related organizations,
- ♦ ISO/TR11219:2012 Information and documentation – Qualitative conditions and basic statistics for library buildings – Space, function and design,
- ♦ ISO/TR14873:2013 Information and documentation – Statistics and quality issues for web archiving,
- ♦ ISO/TR 14873:2017 Information and documentation – Statistics and quality issues for web archiving,
- ♦ ISO21248:2019 Information and documentation – Quality assessment for national libraries.

Za područje muzejske djelatnosti za potrebe statističke obrade relevantni su sljedeći standardi:

- ♦ ISO 18461:2016 International museum statistics,
- ♦ ISO21246:2019 Information and documentation—Key indicators for museums.

ISO je 2021. godine donijela do sada jedinu arhivsku normu ISO 24083:2021 pod nazivom Informatika i dokumentacija – Međunarodna statistika arhiva, kojom se definiraju smjernice za prikupljanje i izvješćivanje statističkih podataka za različite svrhe. Posebno se ističe njezina vrijednost za:

- ♦ strateško planiranje i upravljanje arhivima;
- ♦ opće potrebe za objedinjavanjem i uspoređivanjem statističkih podataka o poslovanju i uspješnosti na regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini;
- ♦ izvješćivanje relevantnih dionika kao što su osnivači, oni koju osiguravaju financijska sredstva, istraživači, političari, šira javnost i drugi;
- ♦ promicanje uloge i vrijednosti arhiva u društvu, posebice za učenje i istraživanje, obrazovanje i kulturu te društveni i gospodarski život;
- ♦ poboljšanje upravljanja procesima, jačanje transparentnosti i podrška dobrom upravljanju arhivskim ustanovama.

Struktura i izgled izvješća iz područja arhivske djelatnosti često se unaprijed dogovaraju, a u nekim slučajevima propisani su i različiti obrasci. Za različita izvješća koja djelatnici arhiva izrađuju na metodološki usporediv način u različitim vremenskim intervalima (tjedno, mjesečno, godišnje) ili prema različitim temama (npr. projektna, radna i druga izvješća arhivskih ili drugih djelatnika arhiva ili arhivskih odjela), moraju se primjenjivati isti ili usporedivi načini prikupljanja i prikaza podataka.

U novije vrijeme, posebice u različitim arhivskim informacijskim sustavima, javlja se potreba za vrlo preciznim podacima vezanima uz entitete stručnog rada arhiva. Uz opće zahtjeve, ovo se odnosi i na sve vrste arhivskoga gradiva te stoga zahtijeva korištenje složenijih statističkih metoda. Njihova šira potencijalna uporaba definirana je činjenicom da uz pomoć informacijskih sustava odnosno njihovim alatima moguće relativno lako odrediti glavne postavke ili trendove u razvoju pojedinih stručnih arhivskih poslova. Pri tome treba istaknuti izračunavanje pokazatelja, npr. uspješnost snimanja sadržaja za pojedince, grupe, područja, vremenska razdoblja i sl., viškove ili manjkove arhivskog sadržaja po područjima, korištenje arhivskog gradiva uključujući očekivane trendove i sl. Naravno, ovdje se više ne radi samo o određenim kvantitativno definiranim rezultatima, već i o njihovoj kvaliteti. To se posebno odnosi na podatke s kojima arhivi rukuju u elektroničkom okruženju. U tom slučaju statistička obrada i statističke metode postaju važan alat za upravljanje ovom vrstom sadržaja.

Standard ISO 24083:2021 Informatika i dokumentacija – Međunarodna statistika arhiva

Norma ISO 24083:2021 ima klasičnu strukturu dokumenta koja počinje kraćim Predgovorom i Uvodom. Nakon toga slijedi osam poglavlja.

Prvo poglavlje namijenjeno je definiranju svrhe ove norme. U drugom poglavlju donose se normativne reference, ali u ovoj normi nisu posebno definirane.

Treće poglavlje posvećeno je terminologiji i definicijama. Podijeljeno je u devet potpoglavlja (Vrste arhiva, Upravljačka tijela arhiva, Arhivske usluge, programi i korištenje, Inventar, Prostor i oprema, Financiranje i izdaci, Upravljanje gradivom, Arhivski djelatnici) i

obuhvaća 114 pojmova, uključujući bilješke, njihove definicije i izvore.

Zadaće i ustrojstvo arhiva definirani su u četvrtom poglavlju. Sistematizirani su u sljedeća potpoglavlja: Vrednovanje, Nabava, Sređivanje i obrada, Čuvanje i konzerviranje, Pristup arhivu i arhivskom gradivu, Zastupanje i Tehničko savjetovanje.

Peto poglavlje definira korištenje i dobrobiti arhivske statistike u arhivskim ustanovama i može se pratiti na regionalnoj, nacionalnoj ili međunarodnoj razini. Naglašeni su sljedeći ključni ciljevi statistike:

- prikazati uspješnost arhivske ustanove u ostvarivanju svoje misije;
- osigurati osnovu za planiranje, donošenje odluka, poboljšanje usluga i dobivanje povratnih informacija o postignutim rezultatima;
- informiranje nacionalnih ili regionalnih organizacija o njihovoj potpori, financiranju i nadzoru;
- pratiti korisničke i operativne trendove tijekom vremena te učinak inovacija;
- kontrolirati operativne rezultate sličnih organizacija u pogledu standardizacije i podataka;
- prikazati vrijednost arhivskih usluga koje arhiv pruža korisnicima, uključujući potencijalnu vrijednost za korisnike budućih generacija;
- opravdati financijska sredstva za ljudske i materijalne resurse dodijeljena arhivu za osiguranje stručnog usavršavanja i obrazovanja te za poboljšanje zdravstvenih i sigurnosnih uvjeta zaposlenika.

U nastavku se definiraju uvjeti za osiguranje kvalitete korištenih statističkih podataka i kriteriji za prilagodbu strukture dokumenta potrebama pojedinih arhiva.

U šestom poglavlju norma definira način i učestalost izrade statistike te način definiranja vremenskog

razdoblja na koje se statistički podaci odnose.

Sedmo poglavlje posvećeno je prikupljanju statističkih podataka. Poglavlje je strukturirano i izravno odražava složenost rada svake arhivske ustanove. U tom kontekstu predviđene su različite jedno-, dvo- ili više vrijednosne strukture podataka, primjena deskriptivnih te kvantitativnih i kvalitativnih metoda s ciljem da arhivski stručnjaci mogu točno definirati status, dostupnost, pomoć i podršku, tehničke mogućnosti, infrastrukturu koju arhivska ustanova pruža korisnicima te prikupljati podatke o tome za cjelovito statističko izvješće. Također, sukladno normi, potrebno je prikupljati podatke i izvještavati o online korisnicima i njihovim posjetima, njihovom ponašanju, korištenim online alatima i resursima te korištenju društvenih mreža i servisa za mobilne uređaje. Norma posebnu pozornost posvećuje prikupljanju podataka o korištenju izvornika i preslika te posudbi arhivskoga gradiva, kao i o raznim aktivnostima poput izložbi, događanja, fizičkih posjeta, vodstva, edukacija, izdavačke djelatnosti itd.

U osmom poglavlju navedeni su izvori za izradu ove norme.

Izazovi korištenja statističkih podataka u arhivskoj teoriji i praksi

U donedavno općeprihvaćenoj arhivskoj teoriji i praksi korištenje statističkih metoda bilo je ograničeno prvenstveno na pojedine autore i njihova istraživanja. Iz užeg metodološkog gledišta oni su bili ograničeni samo na najosnovnije izračune i usporedbe vrijednosti, primjerice na razini osnovnog utvrđivanja pojedinih entiteta stručnog rada arhiva. Donekle dublja statistička obrada podataka može se naći u različitim arhivskim stručnim radovima.

Pri korištenju statističkih podataka u arhivskoj teoriji i praksi također se

postavljaju pitanja vezana uz pristranost i s time povezana odstupanja u točnosti prikupljenih ili korištenih statističkih podataka. Do ovih odstupanja može doći iz raznih razloga, koje je potrebno tražiti u načinima prikupljanja podataka, točnosti njihovog unosa, načinu njihova prikaza itd. U dosadašnjoj praksi upravljanja konvencionalnim arhivskim gradivom ta se odstupanja nisu javljala kao izrazita devijacija na koju bi struka intenzivno reagirala.

Razlozi relativno ograničenog korištenja statističkih metoda za potrebe arhivskih stručnih izvještaja ili strateškog planiranja mogu se naći kako u relativno slabom općem poznavanju statističkih metoda iz područja arhivske teorije i prakse, tako i u relativno niskoj razini općih i operativnih potreba za takvim podacima u odnosu na fizičko gradivo.

Osnovni razlog sporadične uporabe statistike i statističkih metoda u području arhivstike valja tražiti u dosljednom provođenju arhivskih stručnih načela, posebice načela poštivanja prvobitnog poretka i načela poštivanja izvornika. Na toj su osnovi u okviru stručnog rada arhiva oblikovani osnovni skupovi podataka arhivskih entiteta. Brojevi kojima se iskazuju doduše predstavljaju dobru podlogu za primjenu različitih statističkih metoda, posebice u izvješćima o radu i tablicama uspješnosti u pojedinim područjima arhivske djelatnosti, ali u praksi u pravilu ostaju na razini primjene jednostavnih kvantitativnih metoda.

Drugi važan razlog relativno ograničene uporabe statističkih metoda može se vidjeti u svojevrsnoj marginalnosti podataka generiranih statističkim metodama u odnosu na druge vrste podataka koje arhivski djelatnici stvaraju vezano uz postupke upravljanja arhivskim gradivom. Opis arhivskog gradiva sukladno međunarodnoj normi ISAD(G) i kontekstu koji pružaju norme ISAAR(CPF) za opis pravnih i

fizičkih osoba te obitelji, ISDF za opis funkcija i ISDIAH za opis ustanova s arhivskim gradivom predstavljaju temelj uspješnog arhivskog rada. Kroz njih se primjenom osnovnih statističkih metoda mogu pratiti podaci o arhivskom gradivu.

Treći važan razlog je široka uporaba statističkih metoda u oblikovanju opisa arhivskih entiteta u fizičkom obliku. U praksi su oni prvenstveno služili kao sredstvo za ostvarivanje ciljeva, npr. u historiografskim istraživanjima i za potrebe pravne zaštite pojedinaca, koja se ostvaruje na temelju arhivskog gradiva. Drugi oblici korištenja opisa arhivskih entiteta nisu izravno niti neizravno bili u fokusu stručne i šire arhivske javnosti.

Četvrti uočeni razlog je postojanje određenih količina popisanih fizičkih jedinica arhivskog gradiva, koje su bile djelomično ili potpuno neusklađene s normama za opis arhivskog gradiva. Neusklađenost arhivskih opisa s međunarodnim stručnim normama onemogućuje usporedbe i statističku obradu kako unutar jedne cjeline arhivskoga gradiva, npr. jednog arhivskog fonda, tako i u drugim kontekstima njegove stručne obrade.

Uvođenjem elektroničke obrade podataka, a prije svega standardizacijom opisa, što se vidi, primjerice, kroz višerazinski opis i dosljedno popisivanje gradiva unutar jedne razine, stvaraju se uvjeti za dubinsku statističku obradu. U tom kontekstu, statističke metode mogu biti komplementarne metodama opisa arhivskoga gradiva, a time i sastavni dio stručnih procesa u suvremenom arhivskom elektroničkom okruženju.

Izvori i obrada statističkih podataka u arhivskoj teoriji i praksi

U arhivskoj teoriji i praksi statistički se izvori mogu sistematizirati na unutarnje ili interne te vanjske ili eksterne.

Unutarnji izvori su oni koji su izravan rezultat stručnog arhivskog rada i s njima povezanih aktivnosti u arhivima. Kao primjer navedimo samo arhivska obavijesna pomagala s definiranom količinom jedinica opisa, tj. opsegom arhivskoga gradiva, različita izvješća

o radu, prirast arhivskoga gradiva tijekom određenog razdoblja, trendovi u korištenju gradiva i sl.

Vanjski statistički izvori su svi drugi izvori koji postoje ili nastaju izvan arhivskih institucija, a potrebni su za razumijevanje konteksta i sadržaja arhivskoga gradiva kod stvaratelja, njihova stručnog rada na zaštiti dokumentacije, vrednovanja i sl. To uključuje evidencije stvaratelja u vremenu i prostoru, broj osoba s položenim stručnim ispitom za provjeru stručne osposobljenosti, praćenje prirasta dokumentacije u jedinici vremena itd. Pod vanjskim izvorima podrazumijevaju se i različiti povijesno-statistički i drugi slični izvori iz gradiva potrebni za razumijevanje arhivskog i kontekstualnog sadržaja, kao i statistički i drugi slični izvori, koji se odnose na mjesnu nadležnost ili na posjećenost arhiva, postupke ili rezultate rada drugih institucija, koji su na bilo koji način povezani s arhivskom djelatnošću.

U nastavku ćemo se ograničiti samo na interne arhivske statističke izvore. Oni se mogu sistematizirati na različite načine:

1. ovisno o vremenu nastanka mogu biti:
 - ♦ povijesni (podaci su prikupljeni u prošlosti i još uvijek su relevantni u kontekstu istraživanja) ili
 - ♦ tekući (podaci se prikupljaju namjenski za tekuće istraživanje).
2. ovisno o tehnološkom okruženju, mogu biti u fizičkom, elektroničkom i hibridnom obliku
3. ovisno o načinu prikupljanja mogu biti:
 - ♦ rezultat automatske obrade, nastale npr. u bazama podataka ili radom administratora tih baza ili kao rezultat aktivnosti različitih uređivača i alata koji su nužni za postizanje arhivskih stručnih i srodnih ciljeva.
 - ♦ rezultat neposrednog prikupljanja podataka nastalih u okviru stručnih poslova arhiva, uglavnom za potrebe upravljanja fizičkim arhivskim gradivom, praćenja klimatskih uvjeta određenog prostora (npr. arhivskog

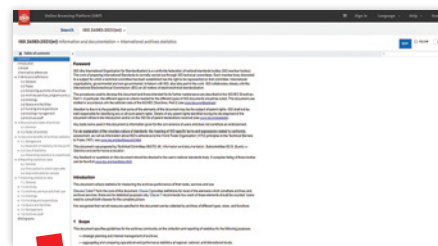
spremišta), sudjelovanja na raznim događanjima i sl.

Prikupljanje statističkih podataka u arhivskoj teoriji i praksi ovisi o mnogo čimbenika; obično od svrhe istraživanja, načina njihova prikupljanja i ujednačavanja te, na kraju, ali ne manje važno, od raspoloživih alata za postizanje zadanih ciljeva statističke obrade. Metodološki jednostavni načini prikupljanja takvih podataka uključuju korištenje uređivača teksta, tablica itd. Svi ti alati također igraju važnu ulogu u postupcima upravljanja tekstem i drugim podacima te povezanim provjerama formata ispisa, korekture sadržaja itd.

U izvješćima o obavljenim analizama, mjerenjima, praćenju kretanja pojava i činjenica o entitetima stručnog arhivskog rada, dajemo podatke koji opisuju obavljene stručne i druge aktivnosti, odnosno rezultate mjerenja, obračuna, popisa i sl. Ukoliko se ovakvi podaci jednostavno nanižu u izvješću, velika je vjerojatnost da ih se u masi podataka neće uočiti i uzeti u obzir. No, želimo li dobivene podatke međusobno usporediti, oni trebaju biti sustavno složeni i razvrstani u stupce i vrste – odnosno u tablice.

Tehnička izvedba dizajna tablica može se implementirati na različite načine u različitim programskim alatima. Osnovni oblik tablica omogućuje samo prikaz podataka, dok napredniji oblici omogućuju i razne obrade, a time i sinkronizaciju rezultata na temelju promjena u tablici.

Poseban oblik tablica su pivot tablice, koje predstavljaju moćan alat za izračunavanje, sažimanje i analizu podataka, pomoću kojih možemo napraviti usporedbe, uzorke i trendove u podacima.

ISO 24083:2021 na ISO OBP platformi
(Izvor: <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:24083:ed-1:v1:en:sec:3>)

Zaključak

Normom ISO 24083:2021 arhivska je struka dobila važnu osnovu za razvoj i korištenje statističkih metoda, ne samo za potrebe izrade usporedivih izvješća o ostvarenim poslovnim, stručnim i drugim rezultatima, već i u mnogim drugim kontekstima gdje se javljaju zahtjevi i potrebe za statističkom obradom u području arhivske djelatnosti.

Poznato je da izrada izvješća o arhivskom stručnom radu, postignutim rezultatima, napretku, resursima, kadrovima, arhivskom građivu i dr. zapravo predstavlja složen sustav korištenja kvantitativnih i kvalitativnih, ali i mješovitih metoda. Svaka takva aktivnost započinje ispravno prikupljenim, relevantnim i autentičnim podacima.

Dosadašnja praksa izrade statističkih izvješća pokazuje da je moguće različitim kvantitativnim metodama odrediti ili definirati određene konstante, a uz to i vrlo pouzdano procijeniti vrijednosti varijabli. Ovakve vrste izvješća u pravilu su opremljene različitim obrazloženjima ili dodatnim opisima i objašnjenjima, što osigurava višu razinu njihove korisnosti. Njima su komplementarni oni koji su nastali korištenjem kvalitativnih metoda. Potonji predstavljaju veći metodološki izazov, koji počinje već na području osmišljavanja, prikupljanja i evidentiranja potrebnih podataka, posebice onih koji zahtijevaju određeno vrijeme prikupljanja i disciplinu tijekom duljeg vremenskog razdoblja. Bez obzira na metodu koja se koristi, struktura i svrha završnih izvješća moraju biti definirani na početku izvještajnog razdoblja

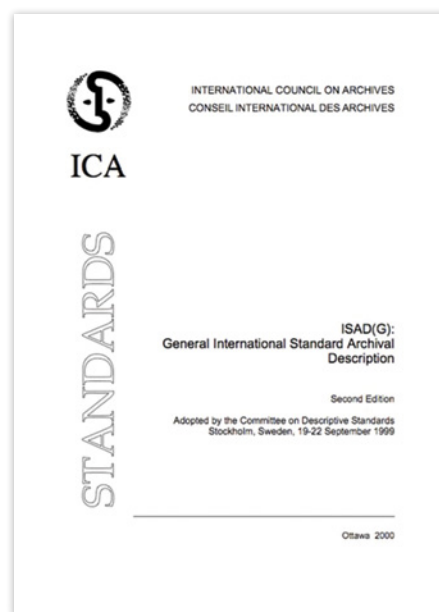
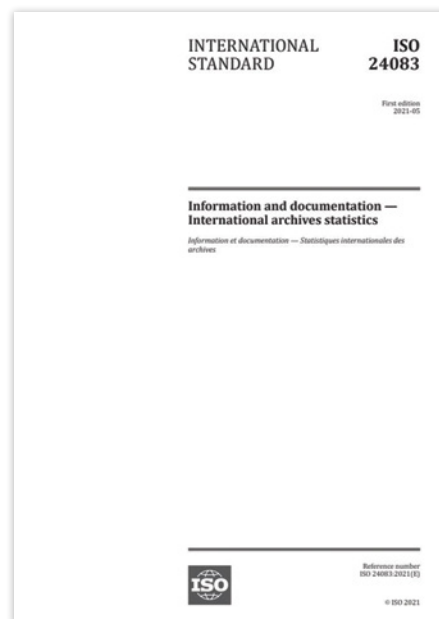
Statističke su se metode u arhivskoj teoriji i praksi do sada relativno rijetko koristile, i to uglavnom na ne zahtjevan način. S apsolutnim povećanjem broja entiteta kojima upravljaju arhivi, s eksponencijalnim porastom zbirke podataka u arhivima i dr., javljaju se zahtjevi za sustavnom primjenom statističkih metoda u arhivskom stručnom radu. Primjeri implementacija ovih metoda ukazuju na trend da statističke metode postaju važan alat za definiranje i osiguranje konzistentnosti mnoštva različitih entiteta kojima upravljaju stručnjaci u suvremenim arhivima.

Povećanjem količina podataka koji se obrađuju, a time i osiguravanjem konzistentnosti velikih količina elektroničkog arhivskog građiva, formira se još jedno važno područje primjene statističkih metoda. To se može definirati kao područje vizualizacije, ne samo analitičkih podataka o okruženju i oblicima arhivskoga građiva, nego prije svega arhivskih sadržaja i konteksta, koji su zbog svojeg opsega teško dohvatljivi ljudskim osjetilima. U tom kontekstu ne postavljaju se samo pitanja vezana uz implementaciju statističkih metoda i vizualizaciju rezultata u segmentu vrednovanja i osiguranja cjelovitosti sadržaja elektroničkih arhivskih jedinica i dizajna SIP-a. Vidljiva je i važna uloga koju imaju kako u dizajnu AIP-a i osiguranju njegove konzistentnosti u vremenu i prostoru, tako i u dizajnu DIP-a i njegovoj konzistentnosti s korisnikom.

U kontekstu korištenja statističkih podataka u arhivskoj teoriji i praksi, važno je znati da arhivisti također razmatraju implementaciju statističkih metoda i obrade podataka na razini javnih korisničkih sučelja. Vizualizacije u obliku točkastih i mjhurićastih dijagrama, dijagrama pogrešaka, Pareto dijagrama ili dijagrama stabala i kvadranta, raznih mapa i mjeraca kao i "sparkline" dijagrama pružaju osnovu za praćenje velike količine arhivskih entiteta.

Kompleksnost korištenja statističkih metoda može se okvirno sagledati ako implementiramo online alate poput raznih online anketa.

Vidimo i posebnu ulogu statističkih metoda u određivanju i osiguranju konzistentnosti nizova arhivskih entiteta, a posredno i u utvrđivanju pogrešaka i odstupanja u nizovima. S tim u vezi postavljaju se mnoga stručna arhivska, i na kraju, ali ne manje važno, etička pitanja, koja se odnose na izradu statističkih ispravaka elemenata takvih nizova. ■

Bibliografija

- ♦ ISAAR (CPF): International Standard Archival Authority Record for Corporate Bodies, Persons and Families, 2nd edition. Preuzeto 29. 1. 2023 s mrežne stranice: <https://www.ica.org/en/isaar-cpf-international-standard-archival-authority-record-corporate-bodies-persons-and-families-2nd>
- ♦ ISAD(G): General International Standard Archival Description – Second edition. Preuzeto 29. 1. 2023. s mrežne stranice: <https://www.ica.org/en/isadg-general-international-standard-archival-description-second-edition>
- ♦ ISDF: International Standard for Describing Functions. Preuzeto 29. 1. 2023 s mrežne stranice: <https://www.ica.org/en/isdf-international-standard-describing-functions>
- ♦ ISDIAH: International Standard for Describing Institutions with Archival Holdings. Preuzeto 29. 1. 2023 s mrežne stranice: <https://www.ica.org/en/isdiah-international-standard-describing-institutions-archival-holdings>
- ♦ ISO 11620:2014 Information and documentation – Library performance indicators. Preuzeto 2. 1. 2023 s mrežne stranice: <https://www.iso.org/standard/56755.html>
- ♦ ISO 14721:2012 Space data and information transfer systems – Open archival information system (OAIS) – Reference model. Preuzeto 29. 1. 2023 s mrežne stranice: <https://www.iso.org/standard/57284.html>
- ♦ ISO 16439:2014 Information and documentation – Methods and procedures for assessing the impact of libraries. Preuzeto 2. 1. 2023 s mrežne stranice: <https://www.iso.org/standard/56756.html>
- ♦ ISO 18461:2016 International museum statistics. Preuzeto 29. 1. 2023 s mrežne stranice: <https://www.iso.org/standard/62504.html>
- ♦ ISO 21246:2019 Information and documentation – Key indicators for museums. Preuzeto 29. 1. 2023 s mrežne stranice: <https://www.iso.org/standard/70231.html>
- ♦ ISO 21248:2019 Information and documentation – Quality assessment for national libraries. Preuzeto 29. 1. 2023 s mrežne stranice: <https://www.iso.org/standard/70233.html>
- ♦ ISO 2146:2010 Information and documentation – Registry services for libraries and related organizations. Preuzeto 2. 1. 2023 s mrežne stranice: <https://www.iso.org/standard/44936.html>
- ♦ ISO 24083:2021 Information and documentation – International archives statistics. Preuzeto 29. 1. 2023 s mrežne stranice: <https://www.iso.org/standard/77765.html>
- ♦ ISO 2789:2022 Information and documentation – International library statistics. Preuzeto 2. 1. 2023 s mrežne stranice: <https://www.iso.org/standard/78525.html>
- ♦ ISO/TR 11219:2012 Information and documentation – Qualitative conditions and basic statistics for library buildings – Space, function and design. Preuzeto 2. 1. 2023 s mrežne stranice: <https://www.iso.org/standard/50251.html>
- ♦ ISO/TR 14873:2017 Information and documentation – Statistics and quality issues for web archiving. Preuzeto 2. 1. 2023 s mrežne stranice: <https://www.iso.org/standard/55211.html>
- ♦ ISO/TR 28118:2009 Information and documentation – Performance indicators for national libraries. Preuzeto 2. 1. 2023 s mrežne stranice: <https://www.iso.org/standard/44512.html>
- ♦ Novak, Miroslav, Semlič Rajh, Zdenka. (2013). Merjenje rezultatov uspešnosti izgradnje arhivskih podatkovnih zbirk s kvantitativno-kvalitativno metodo na primeru podatkovne zbirke SIRAnet. V: Standardizacija (p)opisov arhivskega gradiva in uskladiitev strokovnih praks v slovenskih javnih in cerkvenih arhivih : zbornik referatov, str. 19-39. Ljubljana : Arhivsko društvo Slovenije.
- ♦ Seljak, Rudi. (2013). Statistično urejanje podatkov. V: Metodološki priručnik. Ljubljana : Statistični urad Republike Slovenije. Preuzeto 29. 1. 2023 s mrežne stranice: https://www.stat.si/dokument/487/Urejanje_podatkov.pdf.
- ♦ Semlič Rajh, Zdenka. (2016). Kdor zna iskati, ta najde : uporabniki in analiza uporabe vzajemne arhivske podatkovne zbirke SIRAnet. Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja. Popisovanje arhivskega gradiva [Elektronski vir] : zbornik mednarodne konference, str. 91-112. Maribor : Pokrajinski arhiv. Preuzeto 29. 1. 2023 s mrežne stranice: http://www.pokarh-mb.si/uploaded/datoteke/Radenci/radenci_2016/091-112_semlic_2016.pdf